

Levante

EL MERCANTIL VALENCIANO

Valencia
23 / 19°Castelló
25 / 18°Alicante
27 / 18°[C.Valenciana](#) [Más noticias](#) [Deportes](#) [Economía](#) [Opinión](#) [Cultura](#) [Ocio](#) [Vida y Estilo](#) [Participación](#) [Multimedia](#)

ÚLTIMA HORA

La histórica asociación Salvem el Cabanyal se disuelve tras 21 años de lucha vecinal

Contenido exclusivo para suscriptores

Un sapador de Montolivet afusellat

Antonio Camacho, de la caserna de Sapadors, fou afusellat a Paterna el 1921 Primo de Rivera es mostrà inclement i apel·là a l'honor

Un sapador de Montolivet afusellat

Un artículo de **FRANCESC J. HERNÁNDEZ**

Antonio Camacho Borrego va nàixer al poble d'Algodonales, al nord de la província de Cadis. Era barber i va contraure matrimoni amb Juana Luna. Li agradava tocar la guitarra. Pertanyia a la quinta del 19 i, poc després del seu cassament, fou cridat a files. Feu la instrucció militar i el 1920 arribà com a sapador en la cinquena companyia d'Enginyeria, que tenia la seu a Montolivet. En aquella època estava construint-se el nou edifici, la Caserna de Sapadors, que recentment ha estat dedicada al confinament de persones migrants. Antonio Camacho coincidí a la caserna amb el gran pintor valencià José Manaut Viglietti, que tenia la mateixa edat.

El dissabte 12 de març de 1921, Antonio Camacho faltà a la llista de la nit. Arribà a la caserna a les dues de la matinada del diumenge i fou esbroncat pel capità de guàrdia, José Román Becerra, que l'arrestà i li ordenà que passara al calabós. El soldat pujà a la companyia per canviar-se de roba i arreplegar una manta, i baixà armat amb un fusell màuser. Anà a la sala de banderes i agredí (tal vegada amb un tret) al capità de guàrdia, ferint-lo lleument en la barba i el muscle dret. Al capità Román li practicaren cures a la infermeria del regiment. L'endemà ja no necessitava assistència per a les ferides. El soldat fou reclòs immediatament a un calabós i s'encetaren diligències dins de la justícia militar.

El dilluns a la nit l'alferes del regiment Francisco Montesinos va concloure la sumària i a mitjanit, a la sala de banderes de la caserna de Montolivet, es constituí el corresponent consell de guerra, format per capitans i presidit per coronel Luis Andrade. A les quatre i mitja de la matinada conclogué la lectura dels informes de l'acusació i la defensa. Es retirà el tribunal a deliberar i ràpidament dictà sentència, condemnant el soldat a mort. A les sis de la matinada, el reu fou traslladat a la caserna de Paterna i tancat novament en un calabós. A les deu

del matí del dimarts, el capità general, Miguel Primo de **Rivera**, aprovà la sentència, que poc després li fou llegida al presoner. A les dotze el traslladaren a una habitació sota vigilància, on muntaren un llit i posaren una imatge de campanya de la Immaculada. El reu es trobava ja «en capella».

N'hi hagueren peticions de clemència. L'alcalde de València, Ricardo Samper, remeté aquest telegrama a Eduardo Dato: «Presidente Consejo ministros.- En nombre ciudad conmovida, apelo sentimientos vucencia, rogando indulto soldado Antonio Camacho.- Alcalde Valencia».

El reu va escriure tres cartes: una per a la seua dona, una altra per al seu pare, en les quals ocultava el que anava a passar, i una més per a un tio seu, confessant-li-ho i demanant-li que preparés la seua dona i son pare per a la terrible notícia. També va fer una nota demanant perdó al capità ferit, que sol·licità que li donaren després de l'execució. Menjà un poc de pernil, unes galetes i vi, i fumà molt. S'autoritzà que Antonio Camacho estiguera acompanyat per quatre paisans: Ildefonso Pérez, Francisco Valls, Diego Luna i Pedro Ruiz. Tres d'ells servien en el regiment Guadalajara i l'altre al Sisé Lleuger d'Artilleria. El reu els donà la tireta que duia (de sapador o, tal vegada, de soldat de primera), la seua guitarra, un mocador i una moneda de deu cèntims.

També estigueren amb el reu els capellans castrens Clemente Lozano i Alberto Gato, que digueren missa de matinada. Posteriorment el visitaren també el jutge instructor, Francisco Montesinos, i el capità Durán, el defensor que Antonio Camacho havia tingut al consell de guerra.

Durant tot el temps, les persones que realitzaven funcions a l'estació radiotelegràfica de Paterna es mantingueren als seus lloc per si l'autoritat atorgava l'indult del reu. En el cel, la lluna en quart creixent, sagnava

«al filo de su guadaña», com cantà Aute en «Al alba».

A les set del matí del dimecres 16 de març arribà a la caserna de Paterna una companyia del regiment d'Enginyers i a les vuit, en un tren especial, la resta del regiment, amb bandera i música, i sota el comandament del coronel Andrade. Aquesta companyia formà un quadre amb dos companyies del regiment d'Infanteria Otumba, a la dreta, i dos bateries del regiment Sisé Lleuger d'Artilleria a l'esquerra, que estaven allotjades en la caserna de Paterna.

A les vuit i mitja arribaren a la «capella» el comandant general d'Enginyers, brigadier José Ramírez Falero, amb el seu ajudant Luis Barrio, i el coronel del regiment Guadalajara, Rodríguez. El comandant general, que portava la representació del capità general, li transmeté al reu el perdó del capità Román, la víctima de l'atac.

A tres quarts de nou arribà el metge militar, Roberto Solans Lavedán. A les nou en punt, un caporal de la Guàrdia Civil es presentà a l'oficial de guàrdia per llevar-li els grillons als peus del reu, ja lliurat totalment a l'autoritat militar. Començà aleshores una tètrica litúrgia que coneguem per pel·lícules com ara «Camins de Glòria» de Stanley Kubrick.

A les nou i cinc del matí arribà un carruatge a la porta de la «capella», seguit pel piquet d'afusellament de la companyia d'Enginyers, a la qual pertanyia el reu, comandat per un tinent. Antonio Camacho, amb les mans lligades, pujà al carruatge, i amb ell el comandant major del regiment, els dos capellans i el defensor. El jutge instructor els seguia a cavall, amb un drap blanc a les mans. Darrere marxava el piquet, format per dos soldats, dos caporals i dos sargents, triats a sorteig. En arribar tots al lloc de l'execució, sonaren trompetes. El reu baixà

del carruatge i els capellans l'exhortaren a ben morir. S'ordenà el toc d'atenció del cornetí i els soldats es posaren firmes. Embenaren els ulls a Camacho, amb el drap que portava el jutge, i el posaren davant del piquet d'execució. El tinent aixecà el sable i sonà una descàrrega. S'acostà el metge, reconegué el cadàver i certificà la mort. Dos trets havien impactat al cap i tres al pit. Possiblement, s'havia repartit una bala de fogueig entre els membres del piquet, seguint la tradició.

Sonaren tambors i trompetes i la tropa del quadre, en columna de marxa, desfilà davant del cadàver. Després arribà un furgó de Sanitat, amb un senzill taüt negre, i el fèretre fou portat al cementeri de Paterna, seguit pels quatre paisans del mort i algunes dones. Fou soterrat després de les vint-i-quatre hores preceptives. Al registre quedà inscrita la partida de defunció: «En el dia de la fecha ha fallecido en el campamento militar de Paterna, a consecuencia de disparos de arma de fuego, el soldado del quinto regimiento mixto de Ingenieros Antonio Camacho Borrego, de 23 años, etc.». El coronel Andrade arengà a les tropes de la caserna d'Enginyers: «Una mancha de sangre ha caído sobre nuestra bandera, que la justicia ha borrado con sangre del delincuente». També Primo de Rivera publicà una ordre on es parlava de l'«elemental y patriótico deber de los que estamos investidos de autoridad es evitar en España esta catástrofe y este deshonor». Dos anys després, aquell que parlava de l'honor, encapçalà un colp d'Estat. L'endemà de l'afusellament s'oficià una missa en sufragi del sapador afusellat a l'església de Montolivet. Menys de dos mesos després, les tropes espanyoles patirien la tràgica Desfeta d'Annual.

El capità ferit, José Román Becerra, havia nascut cap al 1892. Pertanyia a la promoció del 1909 de l'Acadèmia Militar d'Enginyers de Guadalajara. El 1917, quan era tinent, fou condecorat per la participació en la Guerra d'Àfrica i un any després fou promogut a capità. Sembla que es recuperà aviat de les ferides fetes per Antonio Camacho i fou recompensat amb la creu al mèrit militar amb distintiu blanc. El mateix any de l'atac organitzà una transmissió telegràfica sense fils entre la caserna de Paterna i el Col·legi de Sant Josep dels jesuïtes, on

exercia també de docent de Física. També fou professor de l'Acadèmia d'Enginyers a partir del 1923. El 1927 deixà les armes i ingressà temporalment en la Sociedad Anónima de Acumuladores Tudor de Barcelona. El 1929 tornà al servei actiu. Va fer els cursos d'ascens a comandant, **grau** que assolí el gener del 1931. Dos anys després estava en la reserva, vivia a Barcelona i, potser, continuava amb activitats industrials. Aliniat amb les tropes feixistes durant la Guerra, les autoritats l'empresonaren al Santuari de Santa Maria del Collell (Girona), junt amb molts falangistes, entre els quals hi havia Rafael Sánchez Mazas (episodi que apareix en «Soldados de Salamina» de Javier Cercas). Fou alliberat amb l'entrada de les tropes de Franco a Catalunya. El novembre del 1959, quan tenia 67 anys, tornà a l'Acadèmia Militar d'Enginyers, que ja s'havia traslladat a Burgos, per celebrar el 50é aniversari de la seua promoció. Aleshores, al fossar de Paterna, els cadàvers de més de dos mils dues-centes persones afusellades acompanyaven el sapador de Cadis.

Contenido para ti

Verano movido, verano
albinegro

09-06-2019